

RUGĂCIUNEA PENTRU COMUNITATE ȘI PENTRU SINE ÎN VIAȚA PĂSTORULUI DE SUFLETE

Adrian-Daniel Anițaș

THE PRAYER FOR THE COMMUNITY AND FOR HIMSELF IN THE LIFE OF THE SHEPHERD OF SOULS

Abstract: Summarizing all that has been said in this study, we can say that prayer is the mainstay of the life of the pastor of souls. Prayer can exalt him and lead him in his whole pastoral activity, just as his absence can defame him in front of his pastors. There are two invaluable benefits that the priest's prayer brings: 1. His closeness and that of those for whom he prays to God. 2. His personal example that will motivate pastors to become people of prayer.

Keywords: prayer, prayer program, shepherd of souls, community, responsibility.

Anul 2022 a fost declarat de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, drept un omagial al rugăciunii în viața Bisericii și a creștinului precum și anul comemorativ al Sfinților isihăști Sfântul Simeon Noul Teolog, Grigorie Palama și Paisie de la Neamț.¹ Plecând de la această remarcă, în cele ce urmează vom încerca să vorbim despre rolul rugăciunii în viața creștinului dar și despre rolul acesteia în viața liturgică și duhovnicească a păstorului de suflete, adică a preotului.

Rugăciunea este convorbirea directă a omului cu Dumnezeu. Ea este cheia care deschide Cerul. Rugăciunea este darul cel mai de preț pe care Dumnezeu l-a lăsat creației, deoarece prin rugăciune, coroana creației- omul – poate fi când vrea, unde vrea și cum vrea în legătură directă cu Dumnezeu. Rugăciunea poate fi pusă în analogie cu aerul, deoarece ea, deși nu se vede, totuși se simte, pe lângă această analogie, cuvântul AER mai poate fi pus în analogie cu Dumnezeu Cel Întreit în Persoane: litera A (Alpha) îl reprezintă pe Dumnezeu-Tatăl care este Începutul și Sfârșitul. Litera E, pe Emanuel, adică pe Dumnezeu-Fiul, iar litera R pe Dumnezeu Duhul Sfânt, deoarece, în limba ebraică, Duhul

¹ *Anuar Liturgic și Tipiconal*, Editura I.B.M.B.O.R., București 2021, p.5

este numit prin termenul „Ruah”.² Mai mult decât atât știm că aerul nu-l vedem, dar totuși nu putem trăi fără el. La fel este și prezența lui Dumnezeu că deși „nimeni nu L-a văzut vreodată” (cf. Ioan 1,18), fără El noi nu am fi existat precum și nimic din cele cât sunt în lumea aceasta.

De la creație, Dumnezeu l-a înzestrat pe om cu o virtute esențială, aceea de a fi persoană rațională, virtute prin care, omul poate stabili o legătură de comuniune deplină cu Creatorul său. După căderea în păcat această contemplație cu Creatorul s-a detaliat, iar în conștiința tuturor dreptilor Vechiului Testament, era mereu înrădăcinată o sete după dialogul cu Dumnezeu, iar această sete a fost stămpărată prin rugăciunile pe care fiecare după știința sa le înălțau către tronul Sfintei Treimi-Dumnezeu. La plinirea vremii, Mesia cel prezis a restabilit această legătură harică, pornind de la propria Sa Persoană, căci El Însuși S-a rugat către Părintele Cereș, după cum vedem în Ghetsimani, dar ne-a și oferit etalonul rugăciunii desăvârșite în predica de pe munte când ne-a lasat în dar, Rugăciunea domnească.

Rugăciunea este expresia multiplă a vieții omului, este vorbirea minții cu Dumnezeu, este urcușul minții spre Dumnezeu. Dacă Hristos este Pâinea vieții, rugăciunea este pâinea sufletului. Cât și cum cuantificăm noi rugăciunea către Dumnezeu?! Îl slăvim, Îi mulțumim și-I cerem lui Dumnezeu. Se pare că suntem tentați, în primul rând, să cerem, și mai puțin să-L slăvim și să-I mulțumim.³

Rugăciunea, ca prezență și lucrare a Sfântului Duh în om, aduce mângâiere, pace și bucurie; ea ne unește cu Preasfânta Treime, izvorul bucuriei și vieții veșnice, dar și cu Biserica lui Hristos din toate timpurile și din toate locurile. Fără rugăciune nu este Biserică și nici viață creștină. Când pierdem bucuria și pacea sufletului este semnul sigur că nu ne mai rugăm cum trebuie sau cât trebuie.⁴

I. Rugăciunea personală a preotului ca mod de viață al său și al familiei sale.

a) Cum trebuie să fie preotul rugător.

Misiunea de preot este strâns legată de verbul „a sluji”, căci prin însuși rolul său, el este atât slujitor al lui Dumnezeu, cât și slujitor al turmei pe care o are încredințată sub toiagul său de păstor. Privind slujirea lui Dumnezeu, preotul „*prin calitatea sa, se dăruiește lui Dumnezeu, răspunzând la aceeași chemare a Lui, Care voiește ca, prin dăruirea Sa, să-l umple de darurile Sale*”⁵. Referitor la rolul său de păstor al turmei, Sfântul Apostol Pavel spune: „*Orice*

² Predică sau cuvânt de învățătură al P.C Părinte protopop dr. Ioan Bude la Praznicul Sfintei Treimi în ziua de 08.06.2020

³ Mitropolitul Ioan Selejan, *Înviatul din Nazaret – convorbiri duhovnicești cu Înaltpreasfințitul Ioan al Banatului*, Editura Sophia, București, 2017, p. 257

⁴ *Anuar Liturgic și Tipiconal, Editura I.B.M.B.O.R., București 2021*, p.6

⁵ Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, Editura I.B.M.B.O.R., Vol. II, p. 135

arhieru, fiind luat dintre oameni, este pus pentru oameni spre cele către Dumnezeu” (Evrei 5,1).⁶

Așadar, el are o responsabilitate unică în societate, atât ca „vas ales” al lui Dumnezeu, cât și ca „păstor de suflete”, fiind aflat la cumpăna dintre cele două lumi, ca un adevărat liant între Împărăția Cerească și turma cuvântătoare, între Dumnezeu și om.

Preoția creștină are ca aspecte esențiale: teocentrismul și antropocentrismul, căci ea reprezintă o lucrare divino-umană, care este ancorată pe de o parte în Dumnezeu, ca ideal suprem, iar pe de altă parte în umanitate, apropiată de omul contemporan. În chemarea primilor ucenici la misiunea apostolică (*Matei 4,19*: „*Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni*”) identificăm cele două aspecte ale misiunii preoțești, în prima parte aspectul divin și în a doua parte cel uman. De aici putem afirma că , preoția, deși este o lucrare divină, ea trebuie să fie foarte practică și să se apropie de omul contemporan.⁷

Privind misiunea preotului ca rugător pentru comunitatea Bisericii, Sfântul Ioan Gură de Aur se exprimă atât de grăitor în tratatul său de preoție :, Ce fel de om trebuie să fie cel ce se roagă pentru toată lumea, care se roagă să-L facă pe Dumnezeu îndurător față de păcatele tuturor, nu numai ale celor vii, dar și ale celor morți? Socot că nu-i de ajuns pentru o rugăciune atât de puternică nici îndrăznirea lui Moise și a lui Ilie la un loc. Ca și cum i s-ar fi încredințat întreaga lume, ca și cum ar fi tatăl tuturor oamenilor, așa se apropie preotul de Dumnezeu, rugându-se și cerând atât în rugăciunile din casă, cât și în cele din biserică, să se stingă războaiele de pretutindeni, să înceteze tulburările, să fie pace, un an îmbelșugat și izbăvire grabnică de toate necazurile ce supără pe fiecare. Preotul trebuie să se deosebească atât de mult, în toate și de toți cei pentru care se roagă, pe cât se deosebește un bun conducător de supușii săi.”⁸

b) Prezența preotului în biserică

Sfântul Grigorie de Nazianz afirma cu privire la menirea preotului în biserică următoarele „preotul are îndatorirea de a menține aprinsă candela credinței și a spiritualității creștine între enoriașii săi. *Preoția urmărește să întraripeze sufletul, să-l smulgă din lume, să-l dea lui Dumnezeu. Preoția urmărește să facă să locuiască prin Duhul Sfânt, Hristos în inimile oamenilor*”⁹. Privind aceste cuvinte am putea pune în analogie lucrarea harică a preoției cu efectele rugăciunii, prim ambele Dumnezeu coboară de pe Tronul Sfintei Treimi, plecând urechea la nevrednicia glasului nostru pentru ca să înalțe și să întraripeze sufletele noastre precum tămâia se înalță de pe cărbunele aprins spre înaltul cerului.

⁶ Prot.Dr.Ioan Bude, *Temeiuri biblice nou testamentare cu privire la oficierea Sfințelor Taine și ierurgii bisericești – Vol. V – Hirotonia*, Ed.Învierea și Eurobit, Timișoara, 2019, p. 29.

⁷ Pr. Prof.Ion Buga, *Pastorală – calea preotului*, Ed. Sf. Gheorghe-Vechi, București, 1999, p.92

⁸ Sfântul Ioan Gură de Aur, *Despre Preoție*, Editura Basilica, 2015, p.137-138

⁹ Sf. Grigorie de Nazianz, *Despre Preoție*, Ed. Sophia, București, 2004, p. 227

Misiunea preotului este de a-l căuta pe om, așa cum spune și Sfântul Apostol Pavel: „Mă voi cheltui pentru sufletele voastre” (*II Corinteni 12,15*) și tot așa cum Mântuitorul caută oaia cea rătăcită sau drahma cea pierdută. Având aceste două exemple, oricărui preot i se adaugă doar porunca Mântuitorului: „Mergi și fă și tu asemenea!” (*Luca 10,37*). Și cum trebuie preotul să-l caute pe credincios? În primul rând, viețuirea și vrednicia morală a preotului, rugăciunea pentru comunitate, prezența lui în biserică, dar și între oameni, ori de câte ori este nevoie, vor reprezenta mereu o chemare sau o atragere a păstoriților spre Dumnezeu. Dacă preotul va veni la biserică doar în zilele de duminică și sărbătoare, considerând slujirea pastorală doar ca pe o datorie de serviciu, acea biserică va avea mereu porțile închise iar zidurile bisercii vor găzdui înlăuntrul lor, doar chipurile triste ale Sfinților care nu se bucură să vadă acest locaș gol. Dacă comunitatea nu-l va percepe pe preot ca un om al rugăciunii, care stă în biserică când toți credincioșii pleacă, rămânând ca „să vorbească cu Dumnezeu” despre cei dragi ai săi, dar și despre toți cei care l-au rugat să înalțe un glas de rugăciune către Dumnezeu, atunci nu-i va vedea nici pe enoriașii săi să plece genunchiul la rugăciune și să vorbească cu Dumnezeu ca și cu un Prieten, ori de câte ori este nevoie.

Conchizând cele spuse mai sus, dacă preotul va da ocazia enoriașilor săi să folosească acea vorbă din popor: „Să faci ce zice popa, nu ce face popa” – atunci el este departe de menirea care i-a fost încredințată și se va face ca un păstor străin, despre care ne grăiește Mântuitorul: „Iar după un străin ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul străinilor” (*Ioan 10,5*).

c) Rugăciunea personală – trăirea omului în Hristos

Mântuitorul a introdus, prin exemplul Său rugăciunea personală. Chiar a mers până acolo încât, ca să-i trezească pe contemporanii săi, a negat valoarea rugăciunilor publice, pe care obișnuiau fariseii să le facă prin piețe, pe străzi și pe la răspântii. A osândit un astfel de mod de a se ruga, dar nu a osândit, în schimb, rugăciunea din templu, pe care a făcut-o și El, și-o făceau și Apostolii. În repetate rânduri, însă, ne spun Sfinții Evangheliști, Mântuitorul Hristos, din când în când, se retrăgea în loc deosebit, departe de ucenicii Săi, și mergea fie într-un munte, fie într-un pustiu, ca să se roage. Toate acestea pentru a intra într-o comuniune foarte apropiată cu Părintele Său ceresc.¹⁰

Fiecare păstor de suflete, ca și continuator al succesiunii apostolice, instituită de Însuși Hristos, trebuie să aibă bine imprimat în mintea și inima sa modelul suprem de rugăciune pe care ni l-a expus Mântuitorul nostru. Pe lângă slujbele care alcătuiesc programul cultului divin public, este important ca preotul să

¹⁰ Mitropolitul Bartolomeu Anania, *Rugăciunea, izvor de putere în încercările vieții*, Editura Doxologia, Iași, 2013, p. 12

își asume și să își întocmească un program de rugăciune particular. Prin acesta nu trebuie să înțelegem că el se îndreaptă spre un formalism al rugăciunii ci că el trebuie să tindă mereu spre dialogul și comuniunea permanentă cu Creatorul.

Ce efect are asupra comunității rugăciunea particulară a preotului? Dacă am fi superficiali, am spune că credincioșii nu au de unde să știe dacă preotul se roagă sau nu în particular, dacă are sau nu o relație de apropiere și de viețuire în și cu Hristos, însă lucrurile nu stau deloc așa, căci starea pe care rugăciunea o imprimă în sufletul oricărui om, fie preot, fie mirean, nu poate fi neglijată. Rugăciunea schimbă suflete, schimbă minți, iar de la sine înțeles este că schimbă și comportamente, deci fiecare credincios care stă pe lângă părintele său duhovnicesc va prelua atât modelul de comuniune cu Dumnezeu cât și de comportament în societate. Deși de cele mai multe ori, un credincios nu-l vede pe preot în momentele sale de rugăciune particulare, faptul că un slujitor este un om al rugăciunii va fi simțit de oricare dintre enoriașii săi, iar acest lucru îi va face pe deoparte să se apropie de el, iar pe de altă parte să-i urmeze pilda vieții sale întru rugăciune.

Preotul trebuie să cugete la cuvântul Mântuitorului: „Eu sunt ușa oilor” și să înțeleagă că responsabilitatea sa, prin rugăciune și faptele sale este de a călăuzi pașii oilor și de a intra împreună cu întreaga turmă prin poarta cea strâmtă, care este Mântuitorul Hristos, pentru ca dincolo de poartă, să afle pășunea Împărăției lui Dumnezeu. În acest sens, Preasfințitul Daniil Stoenescu afirma următoarele: „Prin rugăciune, preotul urcă pe Tabor și coboară în Ghetsimani, cutremurându-și sufletul, precum locul de rugăciune al primilor creștini din Ierusalim și închisoarea lăuntrică, precum temnița Sfinților Apostoli Pavel și Sila din Filipi. Preotul este prietenul vameșului smerit din templu și practicantul stăruitor al rugăciunii acestuia: „Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului!” (Luca 18, 13). Rugăciunea personală este rugă aprins în sufletul preotului, stâlp de foc în conștiința lui și car de foc în inima lui, toate acestea în lumina, flacăra și nimbul limbii de foc a Sfântului Duh de la Rusaliile hirotoniei lui întru preot. Rugăciunea personală a preotului este cădelnița de aur (Apocalipsă 8, 3) în care se aprinde și arde neîncetat această tămâie binemiroitoare a convorbirii lui lăuntrice cu Dumnezeu, acasă, în biserică, în parohie și oriunde în lume.”¹¹ Căci preotul este ca un părinte al întregii lumi și stă înaintea lui Dumnezeu purtând de grijă tuturor, precum face și Dumnezeu, fiindcă preotul este a lui Dumnezeu.¹²

¹¹ <https://doxologia.ro/cuvantul-ierarhului/rugaciunea-scriptura-liturgia-viata-preotului>. accesat la data de 10.05.2022

¹² Sf. Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei, *Tâlcuirea Epistolelor către Tesaloniceni, Timotei, Tit și Filimon*, Editura Sophia, București, 2007, p. 142

II. Misiunea preotului de rugător pentru turma încredințată spre păstorire

a) Păstorul poartă grijă de turma sa .

Preoția, fiind slujirea cea mai înaltă, trebuie să aibă la temelie iubirea, atât față de Dumnezeu, cât și față de semenii încredințați spre păstorire, căci în această Lege a iubirii este rezumată întreaga învățătură adusă de Fiul lui Dumnezeu pe pământ. Alături de învățătura bazată pe iubire, preotul trebuie să urmărească mereu modelul personal al Mântuitorului, de unde derivă evident spiritul de jertfă. Însuși Fiul lui Dumnezeu ne spune că „mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să și-l pună pentru semenii săi” (Ioan 15,13) și ne arată prin însăși pilda vieții Sale, spiritul Său de jertfă, dându-Se pe Sine morții pentru ca noi să redobândim viața. Așa și un preot trebuie să pună înaintea propriei sale persoane, misiunea pe care o are încredințată, și anume să conducă cu străduință și devotament turma sa spre mântuire, ducând-o la pășunea vieții celei veșnice.

Ca „martor” al dumnezeirii sau reprezentant al lui Dumnezeu pe pământ, preotul trebuie să sădească în inimile credincioșilor dragostea față de Dumnezeu, dar totodată să fie foarte implicat în viața satului, pe care îl păstorește. Mereu, într-o parohie rurală, preotul este foarte respectat și cinstit, fiind luat adesea ca model în comunitate. Activitatea preotului, dar și a familiei sale este oarecum urmărită în special în mediul rural, iar orice abatere sau greșeală a sa atrage judecata credincioșilor și poate să ducă chiar la o îndepărtare a lor de Biserică.

Familia creștină numită de Sfântul Ioan Gură de Aur „o biserică în miniatură”, iar de Sfântul Apostol Pavel „biserica din casă” (*Romani 16,5*) este pentru preot cea mai grăitoare carte de vizită, care îl poate înălța sau îl poate defăima. Familia preotului și casa lui va fi gazda potrivită la care să sălășluiască „chivotul legii sfinte”, va fi cetatea de pe munte spre care să se îndrepte orice călător în căutarea adevărului creștin.¹³ Așadar, preotul își câștigă respectul în parohie atât prin acțiunile sale de pastorație, cât și prin exemplul său personal în Biserică, în familie și în viața de zi cu zi.

b) „Când nu poți să vorbești cu un om despre Dumnezeu, vorbește cu Dumnezeu despre acel om.”

De multe ori ne confruntăm cu situații în care cu iubire am vrea să-l apropiem pe un om de Dumnezeu dar nu putem pentru că acesta datorită încăpățânării sale nu dorește să-i facă loc în viața sa, Creatorului tuturor. Ne întrebăm atunci, ce este de făcut? Dacă începem să devenim insistenți și persuasivi, vom face doar mai mult rău deoarece dorința noastră care are intenții bune va conduce spre o și mai mare distanțare a acelui om de Dumnezeu, întrucât faptul că punem presiune pe el îl face să nu mai suporte să audă vorbindu-se despre acest subiect. Deci părintele Arsenie Boca ne îndeamnă să înlocuim multa vorbărie cu

¹³ Pr. Prof. Ion Buga, o.c., p. 134

rugăciunea. Să-i vorbim lui Dumnezeu despre acel om și să-L rugăm ca prin atotputernicia Sa să I se descopere și schimbându-i mintea să facă să se apropie de El. Acesta este lucrul desăvârșit :„, să-I vorbim lui Dumnezeu despre cel drag nouă, și Dumnezeu va începe să-i vorbească acestuia.”¹⁴

III. Concluzii

Sintetizând toate cele spuse în acest studiu, putem afirma că rugăciunea este stâlful de sprijin al vieții păstorului de suflete. Rugăciunea îl poate înălța și conduce în întreaga sa activitate pastorală, după cum și lipsa ei îl poate defăima în fața păstoriților săi. Două sunt neprețuitele foloase pe care le aduce rugăciunea preotului: 1. Aproximarea sa și a celor pentru care se roagă de Dumnezeu. 2. Exemplul său personal care va impulsiona păstoriții să devină oamenii rugăciunii.

Sfântul Porfirie Kavsokalyvitul, conturează imaginea preotului ca rugător zicând :„, Omul lui Hristos le preschimbă pe toate în rugăciune. Și necazul, și întristarea le face rugăciune. Orice i s-ar întâmpla, începe să se roage, căci rugăciunea aduce foloase în toate.”¹⁵ Astfel, putem să creăm o analogie prin care să asemănăm rugăciunea cu farul care ghidează și conduce corabia Bisericii, ca și comunitate prin marea învolburată a necazurilor și ispitelor acestor vieți, luminându-i calea spre destinația finală, Limanul cel primitiv și neînvințat, Țărnul fericirii veșnice.

După cum Moise prin întinderea mâinilor sale a determinat victoria lui Israel asupra amaleciților (cf. Ieșirea 17, 11), tot așa preotul trebuie să țină adesea genunchii plecați la rugăciune pentru ca atât el cât și cei pentru care se roagă să biuriască ispitele din această lume și să dobândească victoria finală a acestei vieți pământești – dobândirea Împărăției Cerurilor.

Ca studenți la teologie cunoaștem și noi opinia unor clerici potrivită căreia sunt credincioși care se roagă mai mult decât se roagă clericii.¹⁶ Din această perspectivă trebuie accentuată necesitatea prezentă unui program de rugăciune în viața clericilor, atât pentru sine cât și pentru familie, dar și pentru comunitatea încredințată spre păstorie. De aceea unul dintre îndemnulurile către clerici în anul dedicat rugăciunii este tocmai concretizarea unui program de rugăciune și totodată sporirea vieții duhovnicești spre binele personal dar și al păstoriților.

¹⁴ *Ne vorbește părintele Porfirie – Viața și cuvintele*, traducere din limba greacă de Ieromonah Evloghie Munteanu, Editura Egumenița, 2003, pp. 337-338

¹⁵ Sfântul Porfirie Kavsokalyvitul, *Cuvinte despre rugăciune și pocăință*, editura Sophia / Metsfraz, București 2016, p. 72

¹⁶ Este bine cunoscută remarca Patriarhului Iustinian Marina din anii păstoririi sale ca patriarh când într-un an de praznicul Sfântului Dimitrie din Basarabi, privea din palatul patriarhal mulțimea de credincioși care înfrunta ploaia și vântul pentru a se închina la Moaștele sfântului. Aproape lacrimând, patriarhul a spus unui apropiat: „Vezi, acești oameni au mai mare credință decât avem noi!”